

- Перегляд наукових програм, фільмів в оригіналі, спеціально-розроблених навчальних програм відповідно до спеціалізації;
- Створення студентами презентацій, які б включали ознайомлення з іншими культурами та дозволили б провести порівняльний аналіз, помітити відмінності у мові, культурі, звичаях, побуті;
- Залучення до навчального процесу представників міжнародних компаній, які б з власного досвіду могли поділитися знаннями як досягнути успіху та професійного росту;
- Мотивувати студентів відвідувати (факультативно) курси Лінгвокраїнознавства, де б вони могли активно відкривати для себе нові та цікаві сторони іншомовної культури;
- Розробка різноманітних авторських інтерактивних завдань, типу квестів, брейн-рингів і т.д. для ефективнішого та цікавішого пізнання та розуміння міжкультурних відмінностей;
- Розгляд конкретних ситуацій, управлінських прикладів, ділових ігор, розігрування ролей, диспутів протидіючих груп, розбирання ділових ситуацій.

На наш погляд, у результаті молодий спеціаліст, приступаючи до виконання службових обов'язків, з першого ж дня добре знатиме предмет діяльності, сферу своїх професійних повноважень і завдань та цим самим зведе до мінімуму час на «входження» на посаду.

Але, на жаль, слід зауважити, що як показує практика, у процесі навчання ми стикаємося з багатьма перешкодами, які блокують та не дають змогу виконати поставлені цілі та досягнути бажаного результату, а саме:

- Обмежена кількість годин, що відводиться на вивчення іноземної мови, і, водночас, високі вимоги щодо володіння іноземною мовою після закінчення курсу;
- Недостатня кількість технічного забезпечення;
- Наявність у студентів, які вступають у ВНЗ різного рівня знань іноземної мови;
- Брак активних форм та методів навчання, які б дозволили наблизити навчальний процес до реальності, імітуючи професійну діяльність.

Зрештою, попри усі негативні моменти чи явища, які виникають в процесі навчання кожен повинен усвідомлювати важливість, необхідність та значущість своєї роботи та поставлених цілей. Адже ми живемо в часи легендарних історичних змін, в часи становлення ' нової ' України, де кожен може і повинен зробити свій маленький, але невід'ємний вклад, з великою свідомістю та святою відповідальністю ставитися до своїх безпосередніх обов'язків. «Міняйте світ до кращого, дбайте про нього, бо ви в ньому живете» (Андрій Кузьменко)

Як підсумок, слід зауважити, що одним із головних завдань сучасної освіти є виховання особистості, котра здатна пізнавати й творити культуру шляхом діалогічного спілкування, що вимагає від усіх учасників процесу високого рівня комунікативної культури, комунікативної компетентності, розвинутих навичок спілкування. Вона можлива за умови правильно організованого міжкультурного діалогу. І не слід недооцінювати важливість цього процесу, адже, якщо ми, викладачі, приділимо відповідну увагу щодо процесу формування між культурної компетентності, це дасть змогу уникнути багатьох проблем для майбутніх спеціалістів у їхній професійній діяльності.

Література:

1. Воробьева С. А. Деловой английский язык для сферы туризма. Your Way to Tourism / С. А. Воробьева. – М. : Филоматис, 2006. – 352 с.
2. Донец П. Н. Основы общей теории межкультурной коммуникации / П. Н. Донец. – Харьков : Штрих, 2001. – 384 с.
3. Зязюн. І. А. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
4. Елизарова Г. В. Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению : дис.... докт. пед. наук : 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / Г. В. Елизарова. – СПб., 2001 – 371 с.
5. Мальцева К. С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.04 / Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2002. – 20 с.
6. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
7. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация: учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово / Slovo, 2000. – 624 с.
8. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Richards J. and Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London : Longman, 1983. – P. 237.
9. Porter, R. E. & Samovar, L. A., eds. Intercultural Communication: A reader. Fifth edition. – Belmont : Wadsworth Publishing Company, 1988. – 340 p.

УДК 316.28:811.111 (07)

Ю. В. Веремчук,

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ПОДОЛАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ ЯК ЗАПОРУКА ФАХОВОГО УСПІХУ

У статті розглядаються особливості та чинники виникнення комунікативних бар'єрів під час вивчення англійської мови студентами технічного напрямку. Метою статті є не узагальнення, а глибше розуміння проблеми. У ній, зокрема, розглядаються роль та значення мотивації та самооцінки студентів в процесі професійної іншомовної підготовки, а також важливість вибору правильної навчальної стратегії для успішного набуття комунікативної компетенції.

Ключові слова: комунікативний бар'єр, мотивація, навчальна стратегія.

Статья посвящена особенностям возникновения коммуникативных барьеров в процессе изучения английского языка студентами технического направления. Цель статьи более глубокое понимание проблемы: рассматривается роль и значение мотивации и самооценки студентов, а также важность выбора правильной стратегии обучения для успешного приобретения коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: коммуникативный барьер, мотивация, стратегия обучения.

This article discusses current issues in language learning that affect learners of foreign languages. As Ukraine is a non-English speaking country, the majority of students develop their English language competence through learning. The limited exposure to English does not allow them to develop their English language competence through acquisition. Since learning English involves both consciousness and effort, students face communicative barriers to successful English as a foreign language learning.

Language barriers have little or nothing to do with language learning per se, but everything to do with the «mechanics» of the classroom. In fact, some students do not have overwhelming difficulties with the language, but only with teachers' failure to recognise what is hindering them from learning as well as they might.

Motivation is an important factor influencing language learning success. It is defined the learner's orientation with regard to the goal of learning a foreign language. Another important factor, which is highly correlated with language barriers, is self-confidence. It involves judgments and evaluations about one's own value and work. Self-confidence is negatively influenced when the language learner thinks of oneself as deficient and limited in the target language.

For many students tests can create enough anxiety to hinder effective learning. For the benefit of all students teachers should consider carefully whether some of the outcomes which they are currently achieving through testing could be achieved more effectively by other methods.

The choice of appropriate learning strategy is also important for overcoming language barriers. Strategy training should be based on students' attitudes, beliefs and stated needs.

Experience shows that where language learners are offered appropriate strategies, courses and effective teaching, they enjoy the experience and are keen to demonstrate their skills and knowledge.

Key words: language barrier, motivation, learning strategy.

Сучасне суспільство розвивається в умовах глобалізації, яка охоплює практично всі сфери людської діяльності. Цей багатовимірний процес на сучасному етапі має як численних прихильників, так і опонентів. Серед позитивних наслідків глобалізації слід, насамперед, зазначити розширення світового інформаційного простору, посилення процесів мовної і культурної консолідації (які, втім, можуть мати й негативні наслідки), зростання доступності інформації, загальнокультурних та інтелектуальних надбань. Основною мовою глобалізації є англійська: нині близько 1,75 млрд людей спілкуються саме цією мовою, а отже, вона належить світові, а не лише Сполученому Королівству. Кількість людей, які вивчили англійську як іноземну значно перевищує кількість власне носіїв цієї мови. Сьогодні англійська стала перепусткою до можливостей, важливою навичкою майже для будь-якої професії та інструментом, за допомогою якого відбувається третина спілкування в інтернеті. Вагу та значення англійської мови у світі важко переоцінити, оскільки вона є засобом комунікації в професійному контексті.

Щодо завдань сучасної освіти, то вона має формувати здатність особистості адаптуватися до умов глобалізації. Сьогоднішнє суспільство потребує збільшення кількості знань і умінь випускників вищих навчальних закладів і разом з тим високої якості самого процесу навчання. Разом з тим, в Україні відчувається брак високоосвічених фахівців технічного напрямку, які мають високий рівень іншомовної комунікативної компетенції навіть попри те, що вивчення англійської мови давно вже стало невід'ємною частиною навчальної програми кожного ВУЗу. На нашу думку, викладання іноземної мови у ВУЗі має бути орієнтоване на набуття студентами комунікативної компетенції для практичного користування іноземною мовою, а саме: працювати з іншомовною літературою зі своєї спеціальності, спілкуватися з іноземними партнерами, брати участь у ділових переговорах, в укладанні ділових угод тощо.

Як відомо, існує щонайменше два способи набуття іншомовної комунікативної компетенції: оволодіння мовою у природних умовах та власне вивчення іноземної мови. Україна не є англомовною країною, тому можемо говорити про вивчення англійської у штучно створених умовах, що передбачає свідоме опрацювання цілого ряду правил та принципів. Оскільки вивчення англійської мови потребує свідомого спрямування зусиль, студенти стикаються з цілим рядом труднощів, що перешкоджають успішному набуттю комунікативної компетенції.

Бар'єри на шляху вивчення англійської як іноземної можна розглядати з кількох перспектив: починаючи від глобальних культурних та суспільних і до індивідуальних специфічних проблем, пов'язаних з вивченням саме англійської. Комунікативний бар'єр – це психологічне явище, що виявляється у вигляді зовнішніх і внутрішніх ознак тривожності і призводить до блокування ефективного спілкування у процесі вивчення іноземної мови [1, с. 18].

Проблема виникнення комунікативних бар'єрів стала предметом дослідження багатьох науковців як в Україні так і закордоном, і це лише підкреслює її актуальність. Так А. Аронсон, Г. Гібш, В. Бенніс, Є. Залюбовська, Б. Паригін, К.Роджерс у своїх працях розглядають чинники виникнення комунікативних бар'єрів. Ґрунтовне дисертаційне дослідження Н.Яковлевої спрямоване на вивчення особливостей та причин виникнення труднощів у процесі вивчення іноземної мови, а також на розробку психолого-педагогічних умов їх подолання.

Метою статті є не узагальнення, а глибше розуміння проблеми виникнення комунікативних бар'єрів у студентів технічного напрямку.

Власне комунікативні бар'єри дуже мало або зовсім не стосуються *вивчення* мови як такого (per se). Значною мірою вони пов'язані та спричиняються самим «механізмом» проведення занять. Так, студенти можуть відчувати труднощі не з вивченням мови, а невмінням чи небажанням викладача з'ясувати, що саме перешкоджає цьому процесу, тому важливим завданням викладача є вчасне виявлення, аналіз та визначення шляхів подолання таких труднощів.

Результатом успішного вивчення іноземної мови є формування комунікативної компетенції на основі набутої лінгвістичної компетенції. Однак, зважаючи на надзвичайно малу кількість годин для вивчення іноземної мови у технічних ВНЗ (наприклад, одне заняття на тиждень), на жаль можемо говорити лише про формування лінгвістичної компетенції. У зв'язку з цим студенти відчують не так брак мовних знань, як невміння застосовувати їх у ситуації спілкування, а, відтак, скутість і тривожність, які виникають щоразу, коли виникає потреба використовувати навички іншомовного спілкування.

Мотивація, тобто внутрішня рушійна сила, що спонукає до виконання певних дій, у даному випадку до вивчення англійської мови як іноземної, є надзвичайно важливою і значною мірою дозволяє спрогнозувати майбутній успіх. Відсутність мотивації може стати серйозною перешкодою на шляху вивчення мови. Власне, занижена самооцінка та мотивація (стосовно іноземної мови), які є вагомими причинами виникнення комунікативних бар'єрів у студентів немовних спеціальностей, значною мірою формуються ще у школі. Це можна пояснити тим, що далеко не всі студенти першого курсу, скажімо технічного ВУЗу, є випускниками шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови, а тому і рівень знань, і інтерес до цього предмету часто не перевищує середніх показників. Тому досить часто студенти не докладають достатніх зусиль і не беруть активної участі у процесі вивчення мови, мотивуючи свою пасивність тим, що це занадто складно і вони не впо-раються, а тому не варто й намагатися. Окрім того, якщо у групі є студенти з достатньо високим рівнем знань, а викладач

у своїй роботі орієнтується саме на них, то у решти студентів (а така решта часто може бути більшою частиною групи) посилюється тривожність та невпевненість у власних знаннях.

Таким чином, одним із шляхів подолання існуючих та попередження виникнення нових комунікативних бар'єрів є врахування викладачем індивідуальних особливостей та загального рівня знань студентів. Ключем до впевненості у власних знаннях є відчуття успіху, а тому викладач повинен якомога частіше звертати увагу саме на позитивні досягнення у роботі своїх студентів.

Ще одним чинником, що перешкоджає успішному налагодженню процесу професійної іншомовної підготовки у технічних ВУЗах є сам факт оцінювання рівня набутих знань. Для значної кількості студентів досить потужним демотивуючим фактором є різноманітні тести та контрольні зрізи, які деякі викладачі, в свою чергу, використовують не лише як інструмент виявлення поступу у вивченні мови, а й як фактор додаткової мотивації. Так, наприклад, завдання вивчити слова і підготуватися до словникового диктанту на наступному занятті викликає тривожність і невпевненість у багатьох студентів; вони спрямовують свої зусилля на механічне виконання завдання аби забезпечити собі бажаний результат. Таке завдання не сприяє підвищенню мотивації студентів, крім того, цей підхід не є ефективним у вивченні мови. Не йдеться, звичайно, про те, що не повинно бути контрольних робіт, а лише про те, що не варто переважувати ними навчальний процес. Тому викладачам варто досить ретельно обмірковувати питання доцільності проведення різноманітних контрольних робіт і розглядати можливість досягнення поставленої мети (моніторинг поточної успішності студентів) іншими методами, наприклад, активно використовуючи техніки самостійного оцінювання власних знань студентами (self monitoring, self assessment). Завдання, спрямовані на перевірку набутих знань мають на меті інформувати викладача і допомагати студентам бачити свій прогрес. Час, який студенти витрачають на написання тесту, а викладач на його перевірку, можна використати на спільну діяльність, яка сприяє подоланню комунікативних бар'єрів.

До причин виникнення бар'єрів у вивченні англійської мови варто віднести й вибір невідповідної навчальної стратегії (тобто методу, який студенти свідомо використовують для покращення іншомовної мовленнєвої компетенції) або незнання студентів про існування альтернативних способів опанування того чи іншого матеріалу. Важливим завданням викладача є визначення поточних технік та прийомів, якими студенти користуються для вирішення тих чи інших завдань. Один зі способів досягнення цієї мети – після виконання певної вправи провести групову дискусію, спрямовану на визначення того, яким саме чином студенти виконували дане завдання, звертаючи особливу увагу на навчальні стратегії, які вони назвуть. Інший спосіб – розробити анкету та попросити студентів відповісти на її питання відразу після виконання вправи.

Навчальна стратегія повинна належним чином співвідноситися із типом завданням, його метою та відповідати стилю навчання конкретного студента. Також при виборі навчальних стратегій варто брати до уваги гендерні аспекти, індивідуальні особливості студентів у групі, а також вік та вже наявний рівень комунікативної компетенції. Викладачеві варто приділяти увагу тому, аби навчити студентів обирати правильну стратегію навчання (strategy training), причому таке навчання має бути природно інтегровано у основну діяльність з вивчення мови. Доволі ефективним методом навчити студентів правильно обрати навчальну стратегію для того чи іншого завдання є так зване «мислення вголос», коли викладач детально коментує свої власні дії у процесі виконання вправи спільно зі студентами. Такий підхід дозволяє студентам більш свідомо поглянути на процес вивчення іноземної мови та значення навчальних стратегій у ньому.

Досвід свідчить, якщо при викладанні англійської мови було обрано відповідний курс, студенти отримують задоволення від процесу навчання і з тоговністю демонструють набуті знання і вміння. Однак, якщо існують фактори, які перешкоджають успішному набуттю комунікативної компетенції не визнається або не докладається жодних зусиль щодо їх подолання, студенти досить швидко втрачають інтерес до предмету, що не сприяє їх майбутньому фаховому успіху.

Таким чином, попередженню і подоланню комунікативних бар'єрів, що виникають у студентів в процесі набуття мовної компетенції сприяють підвищення мотивації, підвищення власної самооцінки студента, вибір ним правильної навчальної стратегії, а також цілий ряд інших чинників. З іншого боку, важливою є й роль викладача, від вмінь якого значною мірою залежить створення сприятливої атмосфери та побудова правильного механізму заняття.

Перераховані вище чинники не вичерпують всієї глибини даної проблеми та шляхів її подолання: подальшого вивчення вимагає питання особливостей прояву комунікативних бар'єрів в процесі роботи над різними видами мовленнєвої діяльності, наприклад, розробка чіткого алгоритму дій, спрямованих на зниження тривожності студентів, що виникає під час слухання іншомовного матеріалу та усного мовлення. Це та інші питання можуть стати предметом подальшого дослідження.

Література:

1. Яковлева Н. В. Психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Н. В. Яковлева. – К., 2003. – 25 с.
2. Gardner R. Attitudes and motivation in second language learning / R. Gardner, W. Lambert. – Rowley : Newbury House, 1972.
3. Horwitz E. Language anxiety and achievement / E. Horwitz // Annual review of applied linguistics. – 2. – 2001. – P. 112–126.
4. Oxford R. Language learning strategies: What every teacher should know / R. Oxford. – Boston : Heinle & Heinle, 1990. – 342 p.

УДК 811'134.378

Н. В. Лутай, Т. П. Бесараб, В. Б. Коновалова,

НТУ «ХП», Національний юридичний університет ім. Я. Мудрого, м. Харків

ПИСЬМОВІ НАВИЧКИ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Ця стаття присвячена проблемам, пов'язаним з навчанням навичкам письма. Основною метою статті є аспекти дискурсу, а також розглядається ефективність повідомлень, мовних стратегій і ресурсів. Крім того, запропоновано завдання і методи проведення занять, які можуть надати новизни практиці письмових класних занять і зробити свій внесок у розвиток і зміцнення індивідуальних і соціальних ідентичностей студентів через функціонально орієнтовані тексти.

Ключові слова: когнітивні аспекти, письмові навички, інтерактивні письмові форми, формати дискурсу.